

DOMAČI PRIJATELJ.

LETNIK VI.

PRAGI, 1. JANUVARJA 1909.

STEV. 1.

IVAN LAH:

SLUČAJ.

RDEČE ROŽE.

Zelo ljubim rdeče rože. Imajo na sebi nekaj posebnega, vabljivega značilnega. Gledam jih rad v vrtu, ko cveto v polnem cvetju na trnovih grmovih, rad jih vidim na mladih prsih, ko duhte in vene ter govore o mladosti njim, ki jih nosijo, in rad se ustavim na cesti, če tam leži ovenela rdeča roža, razhojena in poteptana.

Tako sem hodil jesenskega popoldne po promenadi: Množice so hitele mimo gor in dol; gospodične v novih zimskih kožuškah s skrbno zavitimi glavicami in za njimi gospodje v lepih površnikih s cilindri na glavi, kakor je to navada o poznih jesenskih dneh: eni gredo na izprehod, drugi po opravilih, tretji na rendezvous. Kmalu so prihiteli otroci iz šol in so napolnili trottoir in cesto. Veselo so se podili drug za drugim v gručah na vse strani. Solnce je zahajalo in belilo z mračno svetlo od visoka pročelja najvišjih hiš, po ulicah pa je zavel mrzel veter in naznanjal večer.

Na drugi strani ceste se je sprehajala visoka lepa dama. Nemirno je stopala počasi semtertja in se ozirala po promenadi in po ulici. Vidno je nekoga pričakovala. Naenkrat je nje pogled ostal na meni. Pozabil sem bil že, da nosim seboj dvoje rdečih rož, ki sem jih bil slučajno vzel seboj, ker mi jih je prejšnji dan poslala moja prijateljica in so brez pomena venele v sobi. Zdelo se mi je, da so rdeče rože sedaj v pozni jeseni nekaj posebnega, zato sem jih vzel seboj na sprehod. Toda človek se včasih zamisli tako, da pozabi, kaj nosi v rokah. Šele ko me je zmotil pogled neznane dame z druge strani ceste, sem se

spomnil, da imam rože seboj. Mislil sem, da ji ugajajo, zato sem dvignil roko in jih bahavo poduhal. Kajti drugi so imeli nove površnike, cilindre, lepe palice, toda rož ni imel nobeden in človek je včasih vesel, da ima nekaj, kar drugi nimajo. Lepa visoka dama je pri tem stala na drugi strani in gledala nepremično, izživajoče. Stopil sem par korakov sem in tja in potem sem nehote krenil na drugo stran. Ona je stala in čakala. To me je spravilo v zadrego, zato sem zavil ob cesti navzdol. Toda k svojemu velikemu začudenju sem zapazil, da se mi ona bliža. Sklepal sem takoj, da hoče z menoj govoriti in sem se ustavil. Za trenutek sem začutil za seboj par lahkih korakov. Obrnil sem se.

„Oprostite“, je rekla, „da sem nekoliko zamudila, ura je že štiri proč.“

„Nič ne de“, sem odgovoril, a tudi jaz nisem bil točen.“

Gledala sva drug drugzega. Ona je bila ženska v najlepših letih lepe visoke postave, v fini obleki, in nje obraz je kazal venočo mlado krasoto z nenavadno živimi, skoraj gorečimi očmi. Sicer nisem prijatelj laži, ampak videl sem takoj, da bo tu treba lagati in sicer zelo previdno, kajti videlo se je takoj, da se je imela tu z nekom sniti.

„Mislila sem že, da ne pridete“, je rekla, „in to bi mi bilo zelo neljubo.“

„O, prosim, kar obljubim, jaz vedno spolnim.“

„To je lepo od vas. Kam pojdeva.“

„Kamor vam ljubo; morda naprej proti drevoredu.“

„Dobro“, je rekla ona, „jaz zelo ljubim drevorede v jeseni.“

„Jaz tudi...“

Odšla sva po stranski ulici proti drevoredom:

„Torej končno enkrat se poznavata“, je začela ona, „bil je že skrajni čas.“

„Res.“

„Te rdeče rože...“

Skoraj sem bil med tem že zopet pozabil na rdeče rože, ki sem jih brezpomembno vrtel v rokah, kajti situacija je zahtevala velike pozornosti. Ponudil sem ji rože:

„Prosim, vam boljše pristojajo, nego meni.“

„Zakaj, mislite?“

„No, tako...“

Vzela je rože in jih pozorno pogledala.

„A zakaj ste si izbrali za znamenje ravno rdeče rože.“

„Jaz ljubim rdeče rože...“

„Ah, da. Pisali ste, da ste velik prijatelj prirode, Natur-schwärmer.“

„Da.“

Bilo je težko več govoriti, kajti vsak daljši stavek bi me bil lahko izdal, da nisem pravi. Slučaj pa je bil vendar zanimiv tako, da bi bilo škoda, da bi se končal v začetku.

„A zakaj ljubite ravno rdeče rože?“ je vprašala ona po kratkem molku.

„To je težko povedati, ljubimo marsikaj ne da bi vedeli zakaj, in morda je to najpopolnejša ljubezen.“

Ona se je posmejala.

„Zdi se mi, da navadno ljubimo take stvari, ako je z njimi v zvezi kak prijeten dogodek našega življenja, tako da je to le nekak prijeten spomin ljubezni.“

Razumel sem takoj, kam meri s svojim vprašanjem in sem se ravnodušno posmejal.

Mogoče je to res, ampak v tem slučaju je tako, kakor sem rekel. Poleg tega je sedaj jesen in zdi se mi, da cvetlice tem bolj ljubimo, čim bolj jih uničuje jesen.“

„Zdi se mi, da je to zakon narave, da vse tem bolj ljubimo, čim bolj čutimo, da se bliža svojemu koncu tako n. pr. mladost, krasoto in drugo.“

„Imate prav. Bogataš zna ceniti svoje bogastvo, ko mu pohaja, življenje ljubimo, ko je nevarnost, da ga izgubimo, celo revščina se mi zdi, da dobi nekako vabljenost, ko prihajamo iz nje.“

„To se pravi, da leži v naši naravi, da hočemo vedno nekaj drugega, a ljubimo skoraj vedno isto.“

„Mogoče — če ni morda v tem skrit mogore oni konservativem, ki ga navadno navajamo kot slabo lastnost človeštva.“

„O tem bi se dalo govoriti — ampak vrnimo se k rožam. Vi ste bili torej prepričani, da pridem.“

„Na vsak način. Nisem dvomil o tem, zaupal sem vam popolnoma.“

„In ko bi ne bila prišla?“

„Mislim, da ste nujno zadržana.“

„Torej, da se je n. pr. vrnil moj mož.“

„Tudi to bi bil mislil . . .“

Ona je bila torej poročena. Dozdaj mi je bilo težko, ko jo nisem mogel imenovati niti gospo niti gospodično. Nje besede so bile izbrane, premišljene, izrazi krepki in odločni, misli duhovite in prevdarjene. Dobil sem čim dalje več veselja igrati svojo ulogo, kajti naj je imel biti konec že tak ali tak, stvar je bila čim dalje bolj zanimiva. Konečno ni neznano, kako ljubim pri ženskah neprisiljeno duhovitost in odločno odkritost, kajti obe sta prav tako redki, kakor druge lepe ženske lastnosti. In ko bi ne bile redke, bi morda ne bile niti več lepe. Izkušati pa sem hotel pri tem tudi svoje zmožnosti in tako sem igral svojo predrzno ulogo naprej.

Po malem molku, ki je bil med tem nastal, je začela zopet ona:

„Na vsak način je zanimivo dopisovati si z nekom, ki ga osebno ne poznamo, ne?“

„Kakor zanimivo, tako opasno.“

„Zakaj.“

„No, ako pišemo, govorimo gotovo o svojih nazorih in skoraj se nehote dotikamo svojega življenja, Ako vse to zaupamo ljudem, ki jih ne poznamo, smo v nevarnosti, da se nas na kak način izrabi. Zato je v tem oziru treba previdnosti.“

„Priznali mi boste, da sem bila jaz v večji nevarnosti, nego vi.“

„Zakaj?“

„No, ženskam se prej zameri in mislim, da bi taka pisma mogel prej moški zlorabljeni, nego ženska. Verjemite da na tihem samuje mnogo blagih duš, ki si žele pismenega občevanja s sorodnimi dušami, a manjka jim odločnosti za to, da bi si poiskale znancev. Pogosto se taka stvar obsoja. Tudi mene je stalo dovolj premagovanja, predno sem se odločila vam pisati. Jaz še posebno . . .“

„Zakaj.“

„No, vi vendar veste zakaj.“

„Da. Toda pomislite sedaj moje stališče. Ali ni mogoče, da se kdo pri tem norčuje, kar se pogosto dogodi in človek si ne more biti nikdar v svesti, kaj tiči za pismi, ki jih piše neznan roka. Midva sva morda slučajno drug z drugim zadovoljna — a lahko bi bilo tudi drugače.“

„Kaj mislite, ali bi se mogel kdo po takih pismih zaljubiti.“

„Ni izključeno, zakaj ne. Neki star pregovor pravi: simili tudo morum, mater amorum. To je: enakost nazorov je mati ljubezni.“

„Ali vi temu verujete.“

Pomislil sem nekoliko.

„Ne. Ampak latinec je rekel: amorum, to je ljubeznij, in tega sklepam, da se tu misli le na prijateljstvo ne na ljubezen.“

„Torej za vas enakost nazorov še ni vzrok ljubezni.“

„Nikakor. To je posledica.“

„Torej po pismih mislite se ni mogoče zaljubiti.“

„Ne. Ljubimo morda nazore, dušo onega človeka, ampak osebo ne.“

Ona je umolknila.

„Ali ne ljubimo v človeku dušo čustva, misli,“ je rekla čez čas.

„Da, ljubimo, toda telesne oči iščejo svojo krasoto parv tako, kakor si srce želi podobnih mislij, čustev, nazorov. Morda se spominjate, gospa, na žalostno usodo, ki jo je v tem oziru imel vitez Cyranó de Bergerac.“

„Da, čitala sem to.“

Po drevoredu, kamor sva zavila v tem pogovoru je vel jesenski veter in kopicil listje okoli rumenih kostanjev. Od polja sem proti drevoredom se je bližal meglen mrak.

„Torej, kako ste si vi predstavljali mene, ko ste prejeli nekoliko mojih pisem!“ je začela zopet ona.

„V tem, moram reči, da sem imel dobro slutnjo. Predstavljal sem si vas skoraj popolnoma tako, kakor vas zdaj vidim.“

„Nič več vam niso rekla moja pisma?“

„Da . . . Dihala je v njih neka nežnost, ki bi je sicer ne mogel takoj opaziti kdor bi ne poznal vas iz onih pisem ali iz pogovora.“

To jo je nekoliko vznemirilo.

„Nežnosti torej mi manjka,“ je rekla nekako ponosno.

„Ne, ne manjka je, ampak leži skrita in zato je tem bolj vabljava.“ Ta odgovor jo je utolažil.

„In kako ste si predstavljali mene?“ sem vprašal, kajti med tem sem že pozabil, da jaz nisem oni, ki ji je pisal, da igram samo igro.

„Po vaših pismih soditi, ste velik idealist in vaši nazori, kakor sem vam pisala, mi zelo ugajajo. Zdeli ste se mi tu intam celo premeški, in te mehкости pogrešam sedaj pri vas. V tem oziru tudi vaša pisma ne odgovarjajo popolnoma vaši osebnosti.“

„Vidite torej, da sta naša zunanost in notranost zelo različni med seboj in da bi bilo prav tako napačno zaljubiti se v koga po pismih, kakor je prenagljeno, če se zaljubimo takoj pri prvem pogledu v lep obraz . . .“

„Da, ampak to govori proti vam, kajti ljudje se na ta način prej ljubijo, predno poznajo nazore. In zunanost pogosto moti ljubezen, kajti ljubezen je spopolnjevanje dveh bitij v jedno harmonijo.“

„To je delo ljubezni in ne ljubezen sama. Pomislite pa, kako govori moj stavek proti vam, kajti koliko lepih lastnosti notranjih in zunanjih si lahko mislimo iz lepih pisem in naša natura je tako slaba, da ji lahko en sam pogled uniči vse sanje, ako zunanost ne odgovorja notranjosti.“

„Tako torej ne prideva do konca in je boljše, da pustiva vprašanje nerešeno,“ je rekla ona. Tudi meni je bilo to po volji. Veter je bil mrzel in pro okoli najn je zamoril vsako besedo. Ponudil sem ji roko. Ozrla se je okoli in rekla:

„Kot svojemu staremu zncancu iz pisem smem vam tudi to dovoliti“ . . .

Odšla sva dalje po drevoredu, dasi se je temnilo bolj in bolj.

„Kaj bi bili vi storili?“ je začela zopet ona, „ko bi se bila vam pridružila popolnoma drugačne zunanosti.“

„No, šel bi z njo toda poslej bi rajše občeval pismeno. In kaj bi vi storili, ko bi bil prišel na promenado človek z rožami in bi vam ne ugajal?“ . . .

„Pisala sem vam svoje mnjenje. Jaz sem si izgovorila pravico izbirati, ni res?“

„Da.“

„Zato sem zahtevala, za prvo snidenje, da imejte vi znamenje, ne jaz, kajti vi ste že davnaj pisali, da vam na zunanosti ni ležeče, da ljubite samo notranost, jaz pa sem si izgo-

zila pravico, da se vam ne približam, ako bi videla, da bi to uničilo one lepe sanje, ki leže v pismih. Sedaj, ko sem šla za vami, lahko sodite . . .“

Začutil sem, kako je zatrepetala nje roka, kakor da jo je stresel mraz.

„Sedaj postajajo že hladni večeri“ . . . sem opomnil.

„Da, in jaz tako ljubim jesenske večere . . . Zdi se mi, da, ko tako poginjajo in množajo, bi hoteli vse potegniti seboj. In to je, kar ljubim v njih.“

Šla sva nekaj časa molče dalje med šumečim listjem, ki se je valilo po drevoredu in vrhovi nad nami so šumeli v obupnem zvijanju.

„Ali naj se vrneva?“ je vprašala mirno, dočim sem jaz pre-mišljaj, kako napraviti lep konec temu čudnemu dogodku.

„Mogoče se vam poljubi sesti“ sem rekel jaz, ko sva prišla v zatišje žive meje, kjer je stala klop.

„Za par trenutkov.“ je rekla ona in sedla. Priznati sem si moral, da mi dosedaj igra ni delala težav, toda sedaj je naenkrat postala moja misel težka in ni hotela iz ust.

„Zdi se mi,“ je začela zopet ona, „da naša zunanost prav tako pogosto laže, kakor naša notranjost. In vprašam vas, kaj bi imeli na svetu brez laži.“

„Imate prav,“ sem odgovoril, „in vendar je življenje prav zato tako grdo, ker je v njem toliko laži.“

„Mislite? Morda, se motite, zdi se mi, da je včasih treba, da verujemo laži, da varamo sami sebe, ker bi sicer bilo življenje prepusto.“

„Življenje ima v svoji globokosti mnogo lepega in tam je resnica.“

„Da, toda poglejte: celo ta kratka dogodba, ki sva jo doživela sloni cela na laži.“

„Zakaj!“ sem vprašal presenečen.

„No, jaz sem takoj spoznala, da niste pravi, toda ugajala mi je vaša duhovitost in zato sem igrala.“

„Po čem ste spoznala to?“ sem vprašal nejevoljen nad tem, da sem svojo ulogo zaigral in da me je ona prehitela.

„Pustiva to,“ to je rekla ona, in mi položila roko na roko, „sedaj se umeva.“ Vstala je in nehote sem ji sledil. Odšla sva proti mestu po drevoredu, kjer so se svetile slabotne svetilke v mraku.

Stopala sva skoraj cel čas molče. Kmalu sva ostala pri velikih vratih visoke hiše.

„Kdaj se zopet snideva?“ sem vprašal.

„To je negotovo . . . Lahko zopet nekdam slučajno“ . . . Po-dala mi je roko in hitro izginila v veži.

Žalosten in zapuščen sem odšel v jesenski mrak naprej po mestnih ulicah. Od takrat še bolj ljubim rdeče rože.

ZVORAN ZVORANOV.

V TIHEM VEČERU.

Tiho večer na nebo
zvezde pripenja,
k njim hrepenenja
polne mi misli gredo ...

K njim mi gredo, kajti vem:
sredi trpljenja
in koprnenja
misliti drugam ne smem ...

Misliti niti ne smem,
draga, več nate,
ki si kot zlate
zvezde mi bila sred tem ...

Bila si kakor zvezde
svetle, nebeške —
pa so te težke
sence zakrile teme ...

Nikdar ne boš in nikjer
svetila več,
švit tvoj žareč
skrit mi bo vsaki večer ...

A. P. RUŠIČ.

DELO.

ODLOMEK.

Bled odsev luči je objemal v zaspano jesensko poljutro zavito neokusno tovarno. Sto velikih okenj se je leskalo v mračni svetlobi; le tupatam se je pojavila ob oknu mračna senca, zveržena človeška figura. V ozadju tovarne pa so se dvigali proti nebu vitki in visoki dimniki iz katerih se je leno kadilo; dim se je izgubljal v oblačno nebo in le sempatje se je v zraku zalesketala neznatna iskrica.

Cesta pred tovarno je bila blatna in na gosto pokrita z lužami. Umazana voda je pluskala pod težkimi konjskimi kopiti. Železne ograje, ki je delila tovarno in cesto, pa se je v tem času krčevito sprejemalo kakih sto dolgih in ozkih ženskih rok. Roke so bile od mraza že na pol višnjeve in na nekaterih so se prav močno izbočile nelepe plave žive.

Same ženske. Večinoma še zelo mlada dekleta z zdravo rdečico na licih, mačnih in polnih teles. Sempatje je bilo opaziti med njimi tudi že starejšo žensko z lici, ki so se že videle gube

na njih. Tam zadaj, na dolnjem koncu, se je vspenjala pokonci noseča ženska; stala je na prstih, odpirala zardele oči na široko in skušala se preriti do prve vrste.

Vse te ženske so imele ta trenotek eno samo željo. Priti v tovarno in delati za velikimi, v mračni svetlobi se topečimi okni. Mlajše punice so postrani, zavidno gledale starejše ženske in se tudi norčevale iz njih. Tem se je pri tem storilo milo in marsikatera se je ta žalostni trenotek zasmilila sama sebi. Toda jeza in pa ponos, ki je menda prirojen vsaki ženski, jim ni dopustil, da bi na izzivanja molčale, pa so odgovarjale torej na posmeh s pikrimi besedami.

„Ve ste mlade pa lahko delate na polju!“ je pripomnila noseča ženska, ki ji je mlada sosedica nasvetovala iti domov.

„Tako! Mladih ljudi potrebujejo tu notri, žilavih in močnih!“ je odvrnilo komaj petnajstletno deklece in pokazalo s prstom proti vhodu. Stojčica na kamniti plošči tik vrat, se je ponosna ozrla po množici.

„Kakšen otrok! Komaj je ušel materi in že hlepi po lenarjenju.“ Ženska štiridesetih let, ki je stala poleg nje, je izpregovorila te besede z rezkim, pojočim glasom. Jezno je zamahnila z roko in potegnila z vso silo zlobno kratkokrilko s plošče in je v trenutku tudi že sama stopila na njeno mesto.

Smeh in vpitje sta sledila temu naglemu počelju. Posamezne punice, ki so zavidale štiridesetletnico za ugodni prostor, so kričale zelo glasno:

„Vrzite jo doli!“

„Bij nesramico!“

„Kje se je potepala doslej!“

Začelo se je živalno prerivanje in suvanje s komolci. Gruča se je zazibala. Posameznim ženskam so pri tem močnem gibanju in prerivanju, ušle rute z glavé. Lasje so se vsuli po licih in čelu. Hoteč izrabiti ugodni trenotek, so se nekatere ženske, ki so stale zadaj, pripognile in silile z glavó naprej.

Prepir pa se je razvnel boljbolj. Sedaj so padale že hujše besede, časih naravnost sirove in prešerne.

„Postopačke! Ne ljubi se vam delati in mislite, da boste v tovarni lenarile!“

„Usojeno vam je, da postanete cestne vlačuge!“

„Kmaló umrjete, mati. Molimo!“ se je oglasilo več nežnih ženskih glasov in punice so se vrgle na starejšo žensko. Kmaló so bili obrazi opraskani do krvi.

„Domov pojdite; tam cvilijo črvi. Vaši črvi!“

„Tiho, staruha; molči in na smrt misli. Zapovedano je tako!“ Štiridesetletnica, trdno stojčica na plošči, se nikakor še ni mislila udati. Roki vprti v bok, je krepko vpraševala:

„Kaj pa vaši ljubčeki? Zapusté vas, ko boste smrdele po tobaku.“

„Beštija!“

Tridesetletna bolehná ženska, rumenih las in zelo velikih oči je, držeča se z eno roko železne ograje, začela besno pljuvati okoli sebe. Hrup se je začel znova; besede so podale na goste; tudi psovk ni manjkalo.

Mimo so prihajali težki tovarni vozovi s pijanimi vozniki. Sedeč visoko na zabojih so se škodoželjno krohotali prepirajočim se ženskam. Ker je enemu teh voznikov noseča ženska odvrnila zelo pikro in ga imenovala siroveža in pijanca, se je ta zelo razburil, ponovil svoje trde besede po duši ter jo močno oplazil z bičem. Vsled tega se je prepir med ženskami poostiril. Del žensk se je zavzel za tepeno, drugi pa za pijanega voznika. Že se je grozeče dvignilo kup pesti. Mnoge ženske so to izrabile in so škušale kar po vseh štirih se preriti v prvo vrsto. Tam so se nenadoma vzdignile stal, kakor bi zrasle iz zemlje. To pa je seveda dajalo nov povod preprirom in jezi.

Med tem so luči po tovarni že pogasnile. Nastal je dan. Sedaj se je vsaka izmed žensk bojevala kar na svojo pest. Krik ni prenehal niti za hip. Že so si ženske segle v lase, praskale po licih, grizle, cvilile . . .

„Hínavka!“

„Vlačuga!“

„Nesramnost!“

Množica se je neprestano zibala, vspenjala se kvišku ni zopet padala. Naval zadnjih je postal sedaj naravnost srdit. Velika gnječa je nastala. Vse upehane so že bile ženske, zasople in pordele v lice. Lasje razmršeni, oči svetle, usta odprta. Druga se je druge oprijemala za roke ali pa krilo. Zdelo se je, da nastane mir. Toda kmalo se je vnelo pri zaprtih vratih zopet silno prerivanje, suvanje, cvilenje . . . Vrata so škripala, nekdo je vpil nad ženskami:

„Živina ste, ne ljudje. Proč! Napravite prostor!“

Prikazal se je star uradnik s čepico na glavi. Malce je odprl vrata in jih takoj zopet zaprl. Kakih petdeset žensk je ostalo na dvorišču; vse posvalkane, z zmóčenimi lasmi, lesketajočimi očmi; težko dihajoče od silnega napora.

Uradnik s rumenkasto bradó in čepico na glavi, je ogle doval ženske, ki so se prerile na dvorišče. Kmalo je popisal njihova imena. Ko je zapazil naposled tudi nosečo žensko, je izbulil oči.

„Čemu se silite? Ali ne veste, da ne sprejemamo dveh ljudi za enega? Kako sitni ste!“ je izpregovoril.

„Gospod . . .“ izpregovori noseča ženska, zarudi in pobeši oči.

„Danes vas ne morem sprejeti. Prihodnjíč!“ pripomni naglo uradnik, boječ se, da ga bo ženska nadlegovala z milimi prošnji.

„Ampak, gospod! Malo milosti, prosim. In usmiljenja. Udova sem in domá imam lačne otroke. Nič zaslužka . . .“ Jok jo je

posilil in v trenutku je bila na kolenih. Visoko je vzdignila roki in prosila usmiljenja.

Toda mrki uradnik se je že oziral po ostalih. Kričale so: „Jaz sem pridna!“ . . . „Revna sem in podpore“ . . . „Močna sem!“ . . . „Mene — mene!“

„Seveda . . . seveda . . . Dobro, zelo dobro“ . . . je klical uradnik ni izbiral. Kje bo obstal njegov mrk pogled; kam bo padla sreča?

Veliko, močno in tudi še zelo mlado dekle je molče stalo ob strani. Uradnik jo je naglo premeril od nog do glave. Zdelo se je, da jo je slekel z enim samim pogledom.

„Kakšno ime je tvoje, dekle?“

„Mina.“

„Rodbinsko ime, sakrament!“

„Grobotek!“

Postavil jo je na svojo levo strano, med izbrane. Ravno dvajset jih je bilo, Dovelj! In vsem se je bralo globoko duševno zadovoljstvo z obraza. Neki notranji, čudni nemir se je polastil vseh. Mirno in lahko se reče dostojanstveno so stopale za uradnikom, ki jih je vodil k zdravniku.

Vse druge so ostale za durmi. Velika, nemirna čreda. Molče in mirno so gledale za svojimi srečnimi tovarišicami. Ko so se zaprla znova velika vrata, so nekatere gnjusno klele, a še več jih je bilo, ki so imele solze v očeh.

Vsem pa se je tisti hip rodila v srcu nesrečna zavist.

II.

Uradnik je privedel svoje skromno žensko krdelce v prostorno sobano z dvema velikima oknom, ki sta gledala na prostorno dvorišče. Soba je bila polna zverženih stolov, nizko in majhno pisalno mizico in shrabami s steklenimi durmi. Neprijetno je zadišalo po medikamentih.

Na vse je napravilo to slab vtis; težko jim je bilo v prsih. Nekatere so bile blede kot zid, a druge je oblivala rdečica, ker jim je vsled notranjega nemira silila kri v glavó. Roke so nemirno prekladale semintja, kakor človek, ki pride nenadoma v veliko zadrego. S široko odprtimi očmi so strmele v prazen strop.

Čez dolgo je vstopil mlad zdravnik v dolgem platnenem površniku in sedel na nizki okrogli stol. Ko je nekaj časa premotrival ženske, si je popravil naočnik in se približal prvi. Ustna na smeh, je izpregovoril.

„Pokaži mi jezik! Ali si zdrava?“ Glas mu je bil suh in tudi dolgočasen. Pogledal je deklici ostro v oči, da je zarudela do ušes.

Dekle je molčalo.

Ko se je mimogrede zdravnik ozrl po ostalih, je hladno nadaljeval:

„Odpri jopič, prosim!“

Nemo se je ozrla nanj in potem v tla. Oči njene so bile resne. Kakor bi se obotavljala slediti povelju zdravnikovem, ki je bil mlad in lep, se je ozrla v strop. Nekaj prezirljivega ni nelepega je bilo v njenih očeh. Nato se je okrenila in začela naglo slačiti. Svojo obleko je metala sedaj na bližnji stolec sedaj zopet kar na tla. Obraz njen je bil sedaj blede, sedaj rdeč.

Na vrsto je prišla druga, tretja . . . Naslednje zdravnik že ni več preiskoval tako strogo. Hitro jih je odpuščal. Vendar pa je dve deklici slabo kvalificiral, ker je bila ena kratkovidna, druga pa je imela nalezljivo kožno bolezen.

Osemnajst deklic je dobilo po končani vizitaciji od uradnika listič, na katerem je bilo napisano njihovo ime in pa oddelek h kateremu je bila dodeljena.

Počasi, z enakomernimi koraki so odvajali pazniki deklice na njihove nove delavne prostore. Bilo jih je sedem teh paznikov, ki so dobili dva posedem, nekateri po tri in dve in eden celo eno samo delavko. To je bila Mina. Po celem životu je trepetala notranjega razburjenja, ki jo ni zapustilo, odkar je stopila v veliko in prazno zdravnikovo sobo. Vendar je stopala z velikimi, močnimi koraki za paznikom, ki je bil že star in upognjen.

Vstopila sta v veliko nekoliko zakajeno dvorano. Vse polno žensk, mladih in starih, je bilo notri. Izbirale so tobak in ga vezale v posebne zavitke; pridno so odnašale in prinašale nove zaboje. Nekaj sključenih moških postav se je kretalo med ženskimi gručami. Prišedša iz mrzlega zraka v gorko s tobakovim duhom prenašičeno dvorano, v kateri so ženske govorile med seboj polglasno, kakor buče v panju, ji je postalo v prsih zelo težko; v glavi se ji je mahoma zavrtelo. Za hip se je naslonilo na zid, a takoj se je zopet zavedla in krepko šla za paznikom.

Do tega trenutka ni mogla pojmiti, kakšno je tisto delo žensk po tovarnah. Dosedaj je na ulici prodajala pecivo in vlekla ljudi za obleko, če so hoteli brez kupa mimo nje. Ona je namreč dobro vedela, koliko izkupička mora napraviti, da se bo moglo živeti in da bode njena teta, debela revmatična starka zadovoljna z njo. Brez določenega izkupička ni šla domov in je zato hodila po ulicah do poznega večera in se je potem vlegla v posteljo brez večerje. Videla je pri tem pestunje, ki so nevoljne prekladale tuje otroke iz rok v roke, kuharice, ki so našopirjene hodile po ulicah za svojimi gospodinjami, videla je naposled tudi priproste delavke, ki so nosile apno in opeko na visoka stavbišča in gospé, ki so samo izprehajale in vozile. Kakšno pa je delo onih žensk, ki pohajajo dan za dnevom v tovarno, ko tam vendar ne pestujejo, ne kuhajo, ali se celo izprehajajo in vozijo, temveč izdelujejo le papiroske in smotke,

lepe, cnakomerne in ravne — o tem ni imela najskromnejšega pojma. Tudi sedaj še ni pojmila.

Njena še napol otroška domišljija ni mogla dobiti trdnih tal. Niti na misel ji in prišlo, kako je tako delo veliko, kaka družbena veličina je delo. Ni pojmila tudi tega, da je delo rodilo njo samo in ji naložilo težko nalogo postati družbena činiteljica mogočnega in prostranega sveta.

Ona je videla v duhu le lepe izdelke svojih tovarišic, ki so jo zvedave sprejele medse. Tudi tega še in pojmila, zakaj hodijo te ženske vsaki dan ob določenih urah blede in sključene in smrdeče po tabakovem duhu domov.

Pristopila je k prvi mizi. Vse je bilo novo; vse pa tudi strašno zmedeno in razmetano. Stopila je ta trenotek na prag novega nepoznanega sveta. Vse to je tako silno delovalo na njo, da je bobnelo v mladi glavi.

Odslej je videla Mina vsak dan zjutraj in opoldne nepregledne vrste žen in deklic in tudi mož vreti v tovarniško žrelo. Vrsta se je vlekla za vrsto, kakor v sanjah na pol bdečih ljudi. Videla je Mina vsakdan dvakrat na tisoče teh ljudi, med katere se je odslej tudi sama prištevala; in videla je končno kako so velika vrata to ljudstvo na večer zopet izpljuvala. Vsaka sekunda jih je dala do deset in v jutro jih zopet požrla.

Nihče pa ni zapazil, in tudi ona ne, da je zmaujkalo vsaki dan nekaj teh ljudi, ki so se neznamo kam izgubili in nikoli več vrnili . . .

BORISOV:

MILIJONARJEVA SMRT.

Viharji bučijo in sneg prši,
v zvoniku polnoč udarja.
Poslednje zapuščajo že moči
oholega milijonarja.

Na postelji, z zlatom kovani strt,
življenja čaka iztoka.
„O, rešitrljenja, dobrotna me smrt!“
vzdihuje v bolesti in joka . . .

Tam zunaj viharji sedaj zabučē,
da okna vsa zašklepetajo;
a starcu se zdi, da trde rokē
v posmeh se tako mu igrajo . . .

Dozdeva se starcu, da sliši glas:
„Le trpi sedaj bolečine!
Šaj tudi ti si trpinčil nas,
sestradane, bedne trpine . . .“

Viharji buče in okna zvene
in sliši se kakor jokanje . . .
Še enkrat bolnik razprostre roke —
in smrtno objame ga spanje.

Razpisujemo danes

prvi natečaj ugank

ter si želimo najštevilnejše udeležbe. Pogoji so ti: Rešitve saj se dopošljejo najkasneje do 15. januarja. Naslov: „DOMAČI PRIJATELJ“ v PRAGI VIII. Pravico do izžrebanja imajo samo odjemalci Vydrovih proizvodov in člani njihovih družin.

Število rešenih ugank ne odločuje, ena zadostuje.

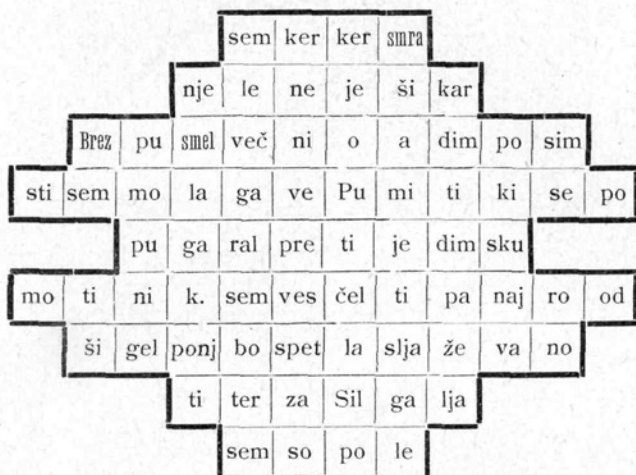
Cene so:

1. „Stara Praga“ (100 akvarelov Václ. Jansy).
2. Oton Župančič: „Čez plan“ (krasno vezana knjiga).
3. Zader (Riva — slika v okvirju).
4. Majol. košarica za cvetljice.
5. Ernestina Jelovšek: „Spomini na Prešerna“ (krasno vezana knjiga).
6. Steklena skrinjica za cigarete.
- 7.—8. Posodice za kavo (tri skudelice in krožniki z napisom: „Vydrova žitna kava“).

1. Konjiček.

Silvester K.

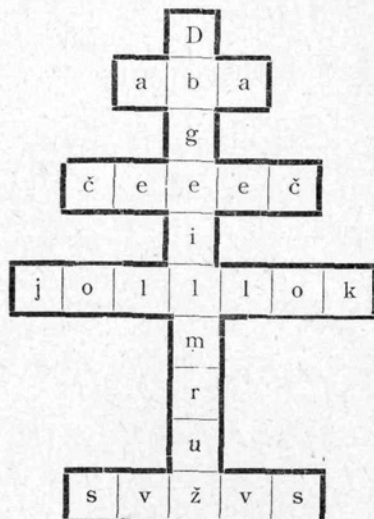
2. Logograf.

Rudolf Vendimir, Ljubjana.

Prvo je strašno velika ptica,
drugo tam, kjer mlati se pšenica,
drugo k prvemu priklopi,
mož iz mesta predte stopi.

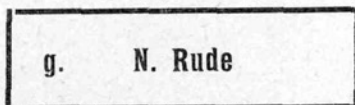
3. Božično drevesce.

Sava Burič, Emona.

4. Šaljiva vizitnica.

Branko iz Luč.

5. Okvir.

Ivan Sajovic v Olševku.

V okvirju se skrivajo štiri
možka krstna imena.

6. Vprašanje

Mihael Pustišek, Zdole.

Glavo imam, nog pa ne,
pa vendar po svetu hodim
in ljudem pamet motim.
Kdo sem?

7. Dopolnilna uganka.

Albert Boltar, Solkan.

Od — — z — mleko dobivaš
s — — s — ji hrano pripravljaš.

8. Homonim.

Štefan Tinta, Gorica.

Ko mi je naš dedek pod lipo
ob potu pripovedoval lepo
—, prikorakali so mimo
vojaki — —.

9. Uganka.

Ivo Kok, Tupaliče.

Cvete nad zemljo
rodi pod njo,
kaj je neki to?

Rešitve ugank v 12. številu.

112. Ako ne teče, kaplja. 113. Kos, kosa. 114. Pridne roke, veselo srce, ljubi Bog in ljudje. 116. Drob, Tina: drobtina. 117. I, osa, iskra, ara, a. 118. Turek, torek, tarok. 119. Marsikomu se sline cede po oblatih. 120. Dva para.

115. Smreka, lepo ti drevo,
lepa si, ko majnik sije;
ko po zimi sneg te krije,
rado gleda to oko.
Ko buči po svetu piš,
mraz vse, kar živi, pretresa
gola druga so drevesa,
ti prijazno zeleniš.

Dobitki dvanajstega natečaja

so bili izžrebani sledečim rešilec:

1. I. Pisecky: *Breze v viharju* (slika); Franja Gorup, sopr. paznika, Ljubljana, Kodeljeva cesta št. 3.

2. Ferdo Plemič: „*Tilho in drugi*“ (knjiga); Avgusta Šantel, učiteljica, Pulj.

3. *Jardiniera*: Marija Jenko, sopr. davčnega asistenta, Gor. Logatec.

4. Rado Murnik: „*Znanci*“ (knjiga); Jos. Jamnik, župan, Pijavagorica, p. Škofelca.

5. *Pogled na Split* (slika); Jernej Kukec, posestnik, Staritrq pri Rakeku.

6. *Dekoratívni kip deklice*: Marija Vidrajs, hči čevljarja, Vransko.

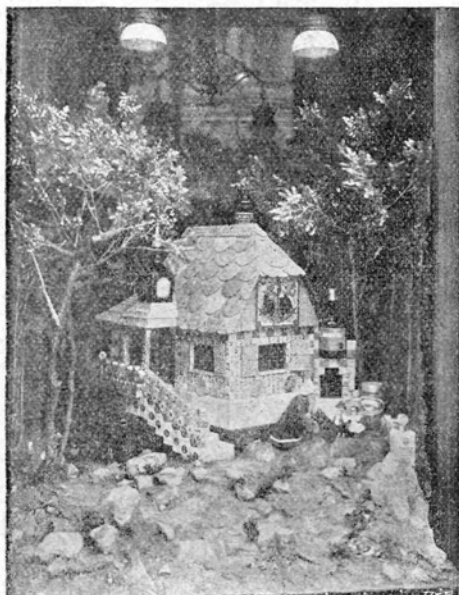
7. *Posode za kavo*: Lovro Naglič, opekar, Križ pri Tržiču.

8. *Posode za kavo*: Anton Sadnik, kovač, Podgorje, p. Slovenjgradec.

≡ Po sprejemu oblike za pečenje „Destink“, odločili smo se uvesti jih v trgovino po 40 komadov za 2 K. Naj toraj to nikogar ne moti.

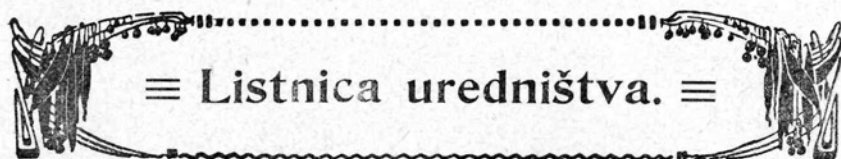
≡ Današnji številki je priložen stenski koledarček in pa praktični žepni zapisnik. Obdržijo jih vsi odjemalci, razven gg. učiteljev, katerim je bil poslan učiteljski zapisnik že pred šolskim vpisovanjem. Popišite jih v zdravju!

Pravljica o medeni kočici.

Spominjate se je vsi, kaj ne? Mojster Flanderka je zgotovil celo iz samih naših izdelkov. Temelj tvorijo zrnca „Vydrovke“, stopnice so iz juhnih konzerv, držaji iz šumečih bonbonov, juhni pridelek tvori stolp, „Buchtin“ dimnik, oblata na streho. Vidite tudi figurice. Je to prav srčkana reč.

„Medena kočica“ krasi izložbo naše prodajalne v Pragi II., Ferdinandova 6.

Kamničan. Ni za tisk. Ana. Vaša črtica „Našla je“, je še preslabostna. V. D. K. D. Za nič! Mara. Vaše rime so predomače. „Slovo“ in „vedno“, kako lepo se to glasi! V ječi. - Prepisano! Vsem **sotrudnikom**. Pišite po eni strani papirja in razločno! Frankirajte svoja pisma zadostno.

Imam še nekoliko popolnih letnikov „Domačega Prijatelja“ od lani in tudi še od prejšnjih let. Društvom in čitalnicam jih rada odstopim, če mi pošljete 80 vinarjev za poštino in zavitek.

Izdajatelj in za uredništvo odgovoren: F. Vydra v Pragi VIII.
Tisk firme Binko in Zika v Pragi II., Vodičkova 22.

Desetero resnic o Vydrovi otroški moki.

- I. Vydrova otroška moka je imenitna hrana za otroke prihranjevane.
- II. Ona je zdravilo otrokom, ki trpe na želodčnih in črevnih katarih in nadomestilo materinega mleka, v slučajih da ga imajo matere premalo ali sploh ne.
- III. Vydrova otroška moka ni nepotreben luksus, ampak vsakdanja potreba za otroke od 4—12 mesecev.
- IV. Nikar se ne obstavlja prihranjevati otroka z Vydrovo otroško moko dokler je zdrav. Z drugimi jedili povzročiš lahko svojemu otroku bolezen.
- V. Vydrova otroška moka se častno meri z vsemi drugimi konkurenčnimi proizvodi. S svojo kakovostjo nadkriljuje tudi najznamenitejše od njih.
- VI. Zaupaj Vydrovi otroški moki popolnoma, uspeh te ne bo prevaril ampak ptesenetil!
- VII. Vydrovo otroško moko skrbno pripravljaj, pazi na čistoto in nikar ne dajaj otroku skisanih ostankov.
- VIII. Priporočaj Vydrovo otroško moko, ko se prepričaš o njenih izvrstnih lastnostih!
- IX. Cena je za več kakor za polovico nižja od cen drugih otroških mok. Zavitek 100 gr. stoji 24 vin.
- X. Kupuje se v gotovih za prodajo pooblaščenih prodajalnah, v kraje pa, kjer se Vydrova otroška moka pri trgovcih ne prodaja, pošilja se po naročilu naravnost iz tovarne.

Vydrova tovarna hranil v Pragi VIII.

Nekaj priznanj o Vydrovi otroški moki.

Anton Kisovar, grajščinski oskrbnik, Rožičkivrh, p. Št. Jurij ob Ščavnici: Z Vašo otroško moko sem popolnoma zadovoljen zasluži, da jo priporočam vsakomur.

O. Burianek, Praga: Pošljite mi zopet, kakor navadno 1 kg. otroške moke: ista je izvrstna, našemu sinčku izborno tekne.

B. Burek, sopr. šolovodje, Hrozna Lhota na Moravskem: Vaša otroška moka, ki sem si jo naročila za poskušnjo, je jako izborna, ter prav dobro diši našemu malemu, vsled česar ostanem Vaša stala odjemalka. Pošljite mi z obratno pošto zopet 5 kg. iste.

Jozefa Šefar, babica, Příbram: Vaša otroška moka se je jako izborno obnesla, ter jo lahko vsakomur najtopleje priporočim.

E. Wanda, mesar, Kamaik na Voltavi: Blagovolite mi poslati 1 kg. Vaše otroške moke, kajti našemu malemu izborno tekne.

Franc Matejka, stavbeni vodja Dol. Rukavac na Primorskem: Pošljite mi zopet 2 kg Vaše otroške moke, ker ista mojemu sinčku prav dobro prospeva.

Magdalena Šafařík, babica, Slepovice na Českem: Blagovolite i poslati 1 kg. Vaše otroške moke, poskušnja se je izkazala izvrstno, zato jo priporočam vsem.

Marija Kříž, sopr. zdravnika, Pilzen: Blagovolite mi takoj poslati 1 kg. Vaše otroške moke. Z zadnjo poskušnjo sem razvidela, da moji hčerki izborno prospeva, zato jo hočem redaj hraniti edino le z Vašo moko.

Pripravno steklenico

za Vydrovo žitno kavo priporočamo vsem svojim gg. odjemalcem. Ima zabrušen zamašek, tako da se v nji kava v doglednem času sploh ne izdiši. A gre vanjo skoro cela poštna pošiljatev, ker drži 8 litrov.

To steklenico dajemo za tovarniško ceno: **2 K 20 v**, zabojček 48 v, poštnino pa tu plačamo in si jo zaračunamo.

Polne steklenice ni mogoče pošiljati, ker bi se razbila.

Mesečnik za odjemalce

Vydrove tovarne hranil, v Pragi VIII.

Letnik VI.

Predplačati se ne more.

1. Februvarja 1909.

**VYDROVA
OTROŠKA MOKA**

Vydrova otroška moka.

Vydrova otroška moka, v ozadju Malostranski mostni stolp, cerkev sv. Nikolaja in Hradčani. Slika sama je začetek serie umetnih oznanil s pražskimi spomini, načrtnih z izurjeno roko mojstra A. Häuslerja.

Ste že poskusile,

mamice podati svojemu otroku Vydrovo otroško moko? Ne odlašajte! Ste li pripravljena prihranjevati, storite takoj poskus. Ne bodete varana. Vydrova otroška moka je ideal živeža za prihranjevane dojenice in za otroke, ki morajo biti hranjeni brez materine hrane.

Prečitajte si le par teh priznanj, kako jo mamice hvalijo. Dete Vydrovo otroško moko rado uživa, pokojno spi in pravilno prebavlja. To je glavna stvar. Ne dobiva drisko. Ako otrok neprihranjen na njo trpi, mu Vydrova otroška moka takoj pomaga. Ista s svojimi uspehi zasluhuje, da bi ne bila brez nje nobena skrbna mamica. Navodilo za pripravo je priloženo vsakemu zavitku. Cena K 2'40 za 1 kg.

Nekolik novih priznanj o naši moki.

Ant. Balda, kovač in strojnik, Dobrovice na Češkem: Pošljite mi takoj zopet 3 kg Vaše otroške moke, tekne znamenito.

Rudolf Božič, Gorica: Pošljite mi zopet 2 kg. Vaše izvrstne otroške moke. Naše mala Vida Vam je jako hvaležna za tako izborno hrano.

Ana Fišerova, sopr. učiteljja v Pragi VII.: Danes je naš Mirko star pol leta a tehta 8'08 kg. ter meri 88 cm. Vašo otroško moko uživa že tretji mesec. Priporočamo jo vsakomur.

Jan Fojt, krojač, Trnovany na Češkem; Pošljite mi z obratno pošto zopet 2 kg. Vaše otroške moke, kajti našemu malemu izbornu prospeva.

A. Jandl, učitelj, Lobeč na Češkem: Ako ne bi naša mala Marica uživala Vaše otroške moke, ne vem če bi bila tako debela in živa, ker stanujemo v vlažnem stanovanju. Prepričan sem iz lastne skušnje, da Vaša moka presega „Nestlejevo“.

Vačlav Šubr, c. kr. nadoficial na Dunaju: Prosim za takojšno pošiljatev Vaše otroške moke, katera je v resnici nena-domestljiva.

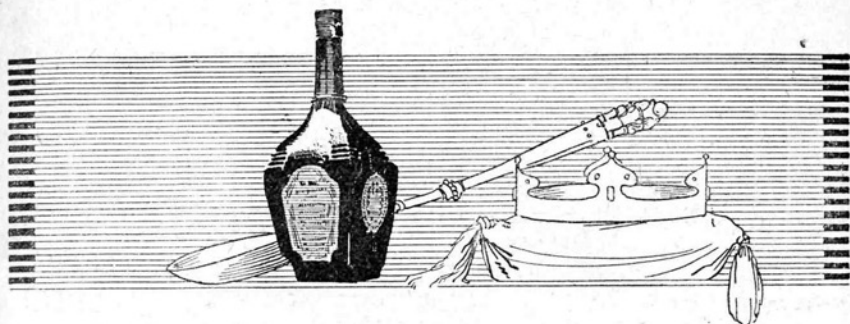
Peter Tvrđik, učitelj, Košetice na Češkem: Naročujem stem zopet 3 kg Vaše otroške moke, ker našemu malemu tako dobro diši.

Franč Vendl, hiš. posest. Bohostice na Češkem: Zahvaljujen se Vam za Vašo izvrstno otroško moko, katera našemu malemu znamenito prospeva, posebdo mu jači noge.

Ana Troha, sopr. c. kr. rud. zemljemerca, Idrija: Vaša otroška moka je izborna za otroke, ki trpe na žalodičnih in črevesnih boleznih. Ker brez nje ne morem več shajati, prosim, da mi je takoj zopet pošljete 2 kg.

Jernej Mal, mesar, Vače: Prosim, pošljite mi takoj 1 kg Vaše izvrstne otroške moke.

Vinko Gregorič, nadučitelj, Opatjeselo, p. Rubija: Pošljite mo zopet 1 kg Vaše otroške moke. Naš Boris ne bi mogel biti več brez nje. Vidi se že vspeh.

Vydrov juhni pridatek.

Pridava se gotovi juhi, ter ji stori pikantnejši vkus. Velika pomoč je juhim slabim in iz slabega mesa. Pridava se tudi vodnim juham. Gospodinja navajena na ta pridatek, uporablja ga vedno, ker dela ji velike usluge.

1 steklenica $\frac{1}{2}$ kg. 3 K.

O pripravi juhnega dodatka sploh ne moremo mnogo povedati. Isti je popolnoma gotov. Prida se juhi, ko je ista na krožniku $\frac{1}{2}$ kavine žličice, ali pa kadar je juha v skledi, predno se postavi na mizo. Kuhati z mesom se ne sme, kajti v tem dolgem času se bi razgubile tvarine, katere ravno dajejo juhi oni pravi pikantni okus.

Ojačiti juho, je včasih jako potrebna reč. Spoznale ste to cenjene gospodinje, posebno na deželi. To ni ono krasno meso, kakoršno lahko ponudi mesar v mestu, kjer je razprodaja mnogo večja. Dostikrat se morate zadovoljiti z mesom suhe krave, tu je lahka pomoč.

Juha je slaba, ojačite jo pa do ravno pravega okusa z Vydrovim juhni pridatkom.

Lahko pa rečemo, da bodete Vydrov juhni pridatek pridavali tudi v močne juhe. Isti je čisti vegetabilni ekstrat, kojega zamorete podati i zaritemu vegetarianu.

Potrebujete ga za pripravljanje juh tako imenovanih vodnih, posebno pa za krompirjevo juho. Pripravite meso na drug način, naredite še kakšno močnatno jed, in imate izborno kosilo pri enakem opravilu. Priporočamo Vydrov juhni pridatek posebno tam na kmetijah, kjer gospodinja tudi za služabništvo kuhinjo oskrbuje ter pripravlja mnogo vodnih juh.

Uporabite ga tudi za priprave omak, namesto goveje juhe.

Vydrove juhne konzerve.

Pripraviti te, je posehno lahka reč. Vsaj vsaka naša konzerva je za gotovo pripravo do osoljenja popolnoma sestavljena.

Imamo jih pet: Gobovo (le iz najboljših gob), grašno, lečno, rezančno in rižovo.

Za jeden krožnik juhe se vzame vrhovata žlica, da v mrzlo ali pa gorko vodo, zmeša, pusti 5 minut vreti a je to. Rižova potrebuje 15 minut.

Nedelajte naše juhe redke. Stane-li krožnik i vinar več, da pa za eno krono boljši okus. Primerno gosta, izgleda okusnejši, ter je tudi okusna.

Nebodite nezaupne, ljube gospodinje. Naše konzerve so čisto pripravljene. Ako imate zaupanje k izdelovalcem sladš-čic in čokolade, zaupajte tudi nam. Vse, kar se za pripravo juhe potrebuje, najdete v naših konzervah. Nič kaj izdelanega na potu kemije. Le ta sestava posameznih delov tvarja to, kar zamoremo imenovati izdelek popolni.

Kako soprogu vstrežete s krožnikom juhe k južini, in tudi k večerji. Rabite jih tudi takrat, kadar hočete meso upotrebiti drugače, nego za juho. Tudi svoj kuhinjski program tako najboljšo razvrstite. Vydrove juhne konzerve so prava demokratična jed, vredne, da se vpeljejo na vsako mizo.

Lahko se tudi pohvalimo, da so Vydrove juhne konzerve v naših domačijah že stalno vpeljane, kar najlepše spričujejo ponovna naročila od tamkaj, kjer je bil storjen poskus.

$\frac{1}{2}$ kg. za K 1.50, ali pa 1 kg. vseh vrst za K 3.—.

Važna opozoritev glede pošiljanja naših izdelkov.

„VYDROVKA“, žitna kava, gre sama za se v platenih vrečicah s 5 kg. naravnost na odjemalce poštnine prosto, za K 4.50. Ostale izdelke pa nam je mogoče poslati poštnine prosto le takrat, ako znaša račun najmanj K 6.—. Taka pošiljka gre sicer lahko na isto spremnico, ali zahteva novo poštnino. Kadar naročilo ne znaša K 6.—, plačamo sicer poštnino tukaj, ter si jo stavimo v račun.

Vydrova továrna hranil Praha VIII.